

Nr 318.

Av herr **Bjurström m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppsympning.*

Vaccinationsfrågan ligger åter på riksdagens bord. I proposition nr 213 har Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppsympning, avseende dels införande av rätt för Konungen att under vissa omständigheter förordna om tillfälligt upphävande av ympningsplikten, dels ock vissa andra, smärre ändringar i lagen, förnämligast i reglerna rörande undantagande från ympning. I motion I:159 föreslås en sådan uppmjukning av § 4 mom. 3 i lagen om skyddskoppsympning, att det i nyssberörda lagrum medgivna dispensförfarandet förenklas och i någon mån frigöres från sina nuvarande, onödigt omständliga och för många motbjudande och oskäligt besvärande former. I motion I:196 slutligen påyrkas upphävande av den år 1916 under världskrigets särskilda förhållanden tillkomna bestämmelsen i § 3 punkterna a) och b) i lagen om skyddskoppsympning, varigenom revaccination är påbjuden för fast anställt manskap vid hären och marinen samt för värnpliktiga.

Samtliga dessa förslag avse åtgärder i rätt riktning. Men fråga är, om de icke måste anses såsom alltför obetydliga inför den påtagliga åsiktsförskjutning, som i vida kretsar ägt rum med avseende på såväl effektiviteten och varaktigheten av det skydd mot smittkoppsinfektion, som vinnes genom vaccination, som ock i fråga om nödvändigheten eller lämpligheten av ett allmänt tvångsförfarande på detta område, med de väsentligt förbättrade hygieniska förhållanden, det förändrade levnadssätt och den riktigare uppfattning av sjukdomarnas natur och deras behandling, som är kännetecknande för nutiden och som visat sig i stånd att tillintetgöra sådana gamla sjukdomsgissel som pest, kolera och frossa.

Utan ståndpunktstagande till tvångsvaccinationen kan man till en början undra, ur vilka förnufts-skäl den skiljaktighet kan härledas, som utmärker vaccinationslagens förpliktelser för skolungdomen. I folkskola, dövstumskola, uppfostringsanstalt eller anstalt för blinda eller sinnesslöa kan lärjunge enligt gällande lag icke förmenas inträde, därför att han ej undergått skyddskopps-

ympning, men i annan allmän eller enskild skola eller läro- eller uppfostringsanstalt får ingen mottagas till undervisning eller vård med mindre än att han undergått skyddskoppsympning eller på grund av särskilda förhållanden blivit därifrån undantagen. Icke kan väl denna skiljaktighet motiveras av någon smittofara, som hotar läroverken och liknande läroanstalter men som är mindre överhängande för de i folkskolans kategori angivna undervisnings- och uppfostringsanstalterna?

Innan föräldrar och målsmän ställas inför denna fråga hava de i regel redan tidigare mött vaccinationslagens allmänna föreskrift, att barn skall undergå skyddskoppsympning senast under det kalenderår, då det fyller sex år. Många även bland dem, som lojalt följt denna bestämmelse, hava frågat sig, huruvida icke samhället här använder större våld än nöden kräver. Många, som ansett sig nödsakade att taga konsekvenserna av en vägran, hava letts av en djupt rotad samvetsövertygelse och en ömhet för barnen, mot vars bestraffande rättskänslan måste reagera. Där icke dessa föräldrar och målsmän blivit vaccinationsvägrare på grund av personlig erfarenhet om något fall, där ympningen medfört ohälsa, kunna de hava påverkats av en propaganda, som väl gjort sig skyldig till överdrifter, men som burits av en ärlig övertygelse att värna frihet till liv, lem och samvete och som rättvisligen måste bedömas med hänsyn till sina bärande motiv. Endast genom upplysning och fri diskussion kan en sådan propaganda mogna till vetandets fulla visshet. Tvångsåtgärder, som skapa martyrer, äro enligt all historisk erfarenhet ägnade att motverka sitt syfte och framkalla ofta ett resultat alldeles motsatt vad man med dem avsett.

Föräldrar och målsmän, som ställa sig tvivlande till lämpligheten av ympningstvånget, hänvisas vanligen till att med stöd av den s. k. samvetsklausul, som gällande lag i § 4 mom. 3 inrymmer, söka dispens från ympningen. När denna klausul år 1926 erhöll sin nuvarande form, karakteriserades den visserligen såsom »ett försök till ett steg i rätt riktning», men man räknade dock med att genom den ändring, som då beslöts, undanröja den bristande överensstämmelse, som riksdagen 1920 och 1923 konstaterat mellan avsikten med samvetsklausulens införande i lagen och dennas verkningar i tillämpningen. Riksdagens förhoppning i detta avseende har icke infriats, och tidpunkten synes därför vara inne att till prövning upptaga det ytterligare steg fram till införandet av en verklig samvetsklausul, som andra lagutskottet vid 1926 års riksdag avböjde i avvaktan på den praktiska erfarenheten om verkningarna av det ändringsbeslut, som vid denna riksdag i enlighet med utskottets förslag tillkom. Samvetsklausulen är alltjämt icke stort mer än en bestämmelse på papperet, och den kan icke bliva annat så länge varje dispensökande är ålagd att personligen inställa sig till förhör inför överståthållareämbetet, magistrat eller landsfiskal och så länge hela dispensförfarandet har karaktären av ett för menige man tämligen utsiktslöst hinderlopp. Frånsett de formella hindren, är det för lekmanaförståndet omöjligt att finna någon mening i bestämmelsen att dispensökande icke på samma sätt som läkare och andra vetenskapsmän skall vara berättigad att till stöd för sin övertygelse åberopa sjukdomsfall, om vilka han erhållit kännedom i medicinsk facklitteratur och of-

fentliga handlingar utan fortfarande skall vara uteslutande hänvisad till sin personliga erfarenhet, när det gäller att förebringa motivering för en dispensansökan. Nästan lika svårt har lekmannen att förstå, varför en oförvitlig medborgare, som efter allvarligt övervägande önskar på laglig väg vinna befrielse från vaccinationstvånget, skall när det gäller att styrka förefintliga betänkligheter ställas i en misstrons särklass lägre än samvetsömna värnpliktiga. När sjöfarande nationer som England och Holland kunnat utan äventyrande av folkhälsan upphäva eller suspendera vaccinationsvånget, bör en sådan åtgärd icke vara utesluten i Sverige. Under alla förhållanden bör den nu gällande samvetsklausulens irrgångssalong avskaffas och en fri och öppen väg bort ifrån vaccinationstvånget öppnas för alla oförvitliga medborgare, vilka deklarerar en på sakskäl grundad farhåga för att skyddskoppsympning skulle utsätta deras barn för allvarlig hälsofara. Visserligen har styrelsen för Svenska provinsialläkareföreningen för några år sedan uttalat den uppfattningen, som måhända icke saknat inflytande på den hittillsvarande tillämpningen av samvetsklausulen, att oviljan mot vaccinationen skulle komma att i fortsättningen alltmera avtaga, om ej allmänhetens misstro underhölles genom alltför rikligt medgivna befrielser, men ett fasthållande vid ståndpunkten att upprepade avslag å föreliggande dispensansökningar skulle vara ägnade att tillintetgöra misstron mot skyddskoppsympningen torde tvärtom säkrare än någonting annat skapa en opinion, som fullständigt äventyrar det värn mot smittkopporna, som vaccinationen under särskilda förhållanden kan utgöra. Exemplet från Leicester i England är lärorikt. Stadsbefolkningen vägrade där att åtlyda vaccinationsbestämmelserna, sedan det visat sig att denna, all vaccination till trots, hemsöktes av koppepidemier. Följderna av denna vägran blevo böter och fängelse, men opinionen betvingades icke förrän den genomdrivit en samvetsklausul, som möjliggjorde för föräldrar att få sina barn befriade från ympstvånget.

Sedan ympningslagen antogs, hava även i vårt land inträffat händelser, som påkalla en fullständig nyprövning av hela vaccinationsfrågan. Erfarenheten om den postvaccinala encephaliten (sömnjukan efter vaccinationen) i vissa främmande länder, företrädesvis i England och Holland men sporadiskt även i vårt eget land, har föranlett medicinalstyrelsen att företaga en undersökning angående skyddskoppsympningens komplikationer. En konferens har i saken hållits mellan representanter för medicinalförvaltningarna i de nordiska länderna. Medicinalstyrelsen relaterar de allvarliga fakta, som föreligga, men anser likväl att för närvarande icke tillräckliga skäl förefinnas att upphäva nu gällande lagbestämmelse om obligatorisk skyddskoppsympning av barn utan stannar vid att förorda undvikande av vaccination, då epidemiska nervsjukdomar förekomma, ympning av allenast fullt friska barn med uteslutande av sådana, som kunna misstänkas vara för nervsjukdomar disponerade, samt vid behov ett tillfälligt uppskjutande av den obligatoriska vaccineringen inom visst område. Såsom redan sagts, utgöra dessa åtgärder, vilka skola möjliggöras genom de i Kungl. Maj:ts proposition nr 213 föreslagna lagändringarna, ett steg i rätt riktning, men man skall illa känna den folkopinion, som växt fram

mot tvångsvaccinationen, för att tro att denna skall kunna betvingas av de detaljreformer, som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition. Det är icke längre någon hemlighet, att det även finnes läkare, som anse det nuvarande tillståndet i fråga om vaccinationen ohållbart. Pressen har nyligen berättat om att hela socknar i Kopparbergs län vägra att i åtlydnad för gällande vaccinationslag låta vaccinera sina barn. Till tinget i Leksand den 14—15 sistlidna januari hade ej mindre än 148 personer åtalats för underlåtenhet att vaccinera sina barn. Av de åtalade bötfälldes 146. Samtliga de instämnda voro från Bjursås, en socken, där hela antalet skolpliktiga barn utgör 404 och där endast ett 50-tal av dessa äro vaccinerade. Liknande massåtal hota i andra dalasocknar, där läget är ungefär likartat. Hur den allmänna opinionen reagerar mot dessa massåtal framgår av de petitioner och resolutioner, som tillställts länets representanter i riksdagen och av vilka ett par såsom bilagor vidfogas denna motion. När domhavande och åklagare, nämndemän och fjärdingsmän, kyrkoherde och kommunalnämnsordförande, landstingsmän, kommunalfullmäktige och apotekare, oberoende av politiska meningsskiljaktigheter, ställa sig i spetsen för dem, som påyrka nya och tidsenligare lagbestämmelser angående vaccinationen, är det uteslutet, att opinionsstormen skulle betvingas genom de i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna detaljändringarna. Det enda, som nu kan rädda det skyddsmedel mot en förödande farsot, som vaccinationen mot kopporna kan utgöra, är ett beslutsamt effektuerande av riksdagens redan år 1908 framförda begäran om en utredning av vaccinationsfrågan. Det oeftergivliga grundvillkoret för att en sådan utredning skall omfattas med förtroende är emellertid, att den från början får en fullständigt allsidig och förutsättningslös inriktning. Ett ämbetsverk må representera vilken sakkunskap som helst, är det likväl ej tillräckligt att såsom tidigare skett lägga en sådan utredning i dess händer, för såvitt man vill nå fram till ett resultat, som kan vinna den för all lagstiftning i längden oundgängliga förankringen i en allmän opinion. Liksom i fråga om nationalförsvarets ordnande kräver här även lekmanaförståndet att få göra sin stämma hörd, samvetsgrant prövande vetenskapens och den praktiska erfarenhetens vittnesbörd och kritiskt vägande de skäl och motskäl, som från skilda håll kunna i saken anföras. En prövning, som kan få skenet av att med undertryckande av avvikande meningar med förkärlek samla argument för en nedärvd och av prestigehänsyn värnad åskådning, är från början förfelad, men en verkligt allsidig och förutsättningslös utredning bör i frågans nuvarande läge vara ett intresse även för alla dem, som äro anhängare av skyddskoppsympningen och som anse att den allmänna tvångsvaccinationen alltjämt äger en hållbar vetenskaplig motivering. Utredningen bör för övrigt icke endast pendla mellan de motsatta ytterligheterna av det nuvarande vaccinationstvångets bibehållande och dess fullständiga avskaffande. Möjligheten av vaccinationens uppskjutande, till dess fall av smittkoppor konstaterats, måste sorgfälligt prövas, och över huvud böra alla förefintliga möjligheter till åstadkommande av lättnader noggrant undersökas, hur angeläget det än å andra sidan är, att utredningen skyndsamt bringas till ett samlande slutligt resultat.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 213 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning, huruvida och i vad mån utan äventyrande av folkhälsan ytterligare lättnader i vaccinationstvänet må kunna genomföras och om möjligheten av det nuvarande allmänna ympningstvänets upphävande samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kan giva anledning.

Stockholm den 26 mars 1930.

Em. Bjurström.

Ernst Åström.

And. Henriksson.

Ulrik Leander.

Martin Kropp.

Erik Dalberg.

Carl Eriksson.

Carl Thorén.

Gottfr. Karlsson.

A. J. Granström.

C. A. Carlsson.

Edw. Larson.

Joh. Larsson.

Olaus Pettersson.

Edwin Berling.

N. S. Norling.

Ewert Jonsson.

Gustav Rosén.

Torsten Ström.

August W. Johansson.

J. Bergman.

Erik Abrahamsson.

J. P. Johansson.

D. Hansén.

Bilaga 1.

Till Dalarnes Herrar Riksdagsmän.

Hälsovårdsnämnden i Bjursås, vilken det närmast åligger efterse, det bestämmelserna i Lag om skyddskoppsympning den 2 juni 1916 efterlevas, tillåter sig härmed vördsamt anföra följande i anledning av de motioner om lättnader i lagens bestämmelser, som väckts vid innevarande års riksdag.

Sedan en följd av år har bland befolkningen uppstått ett allt enigare motstånd mot den nu gällande obligatoriska ympningsplikten, vilket motstånd visat sig däri, att vederbörande underlåtit att vaccinera sina barn.

Förhållandena blevo till sist så svåra, att vederbörande provinsialläkare, sin plikt likmätigt, anmälde saken till länsstyrelsen och under innevarande år har landsfiskalen av länsstyrelsen varit anmodad verkställa utredning, huruvida skolråd och hälsovårdsnämnd fullgjort dem åliggande skyldigheter.

Att så varit förhållandet torde i sin mån framgå därav, att landsfiskalen, efter anmälan från hälsovårdsnämnden, till senaste sammanträdet med Leksands och Gagnefs tingslags häradsrätt under yrkande om att förelagda vitesbelopp måtte utdömas instämt ej mindre än 130 personer inom Bjursås socken, därför att de icke ställt sig till efterrättelse de förelägganden att låta vaccinera sina barn, som nämnden utfärdad, och att nämnden sedermera, efter ny rapport från skolrådet, beslutat att vid nytt vite förelägga ej mindre än 200 personer att fullgöra sina skyldigheter i fråga om ympningsplikten.

Därest ej några sådana lättnader givas i lagen, att befrielse kan erhållas utan den omgång och de svårigheter, som nu gälla, kommer nämnden i en snar framtid i den sannerligen ej avundsvärda situationen att nödgas till åtal anmäla dessa i övrigt oförvitliga tvåhundra personerna och för kommande år bliver säkerligen antalet av de förelägganden, som måste givas, och å de personer, som måste anmälas till åtal för uraktlåtenhet att följa givna förelägganden, allt större allt efter som de skolpliktiga barnen växa till.

Redan den nuvarande lagen giver väl en möjlighet till befrielse från ympning, men de betingelser, som äro uppställda såsom fordran för ett bifall till en sådan ansökan, äro så stora, att med den uppfattning i sak, som de avgörande myndigheterna som bekant hysa, man tryggt torde kunna påstå, att bestämmelsen saknar varje praktisk betydelse.

Vår bestämda uppfattning, grundad på livslång erfarenhet om befolkningens tänkesätt, är nämligen, att den icke utan ganska tvingande åtgärder kommer att böja sig för lagens föreskrift.

Redan av vad vi här andragit om antalet åtalade personer och om antalet av de förelägganden, som åter måste utfärdas, framgår med all önskvärd tydlighet, att detta motstånd icke är något särstående hos en del utan måste anses vara ett överväldigande uttryck för åsikten hos hela socknens befolkning.

Vi vilja mycket skarpt betona, att detta enhälliga motstånd mot gällande lag icke får anses vara uttryck för någon önskan att trotsa. Vi våga tvärtom påstå — något som väl även i sin mån torde vara ganska bekant för herrar riksdagsmän — att Bjursås sockens innevånare i gemen äro mycket laglydiga.

Med rätt eller orätt — därom torde icke här vara platsen att tvista — håller man före, att den obligatoriska ympningsplikten utan någon som helst

risk kunde borttagas, då med nutidens i allo så förbättrade hygieniska förhållanden och välordnade läkarväsen knappast någon fara förefinnes för att en av de fordom så ödeläggande epidemierna skulle uppstå. Känt och erkänt är ju även, att ympning icke kan ske utan att den ympade utsätter sig för risker av den mest allvarliga art och då ympning i allt fall icke skyddar för smitta mer än ett begränsat antal år, så att övervägande delen av Sveriges befolkning trots undergången skyddskoppsympning är mottaglig för smitta, håller man före, att med ympningsskyldigheten borde få anstå, tills fara uppstode för epidemiers uppkomst.

Befolkningens eniga motstånd måste därför anses grundat på allvarliga åsiktsbetänkligheter — betänkligheter vilka måste respekteras, då ofrånkomligt är att mycket farliga konsekvenser ej allt för sällan uppkomma efter verkställd ympning.

Befolkningen är ock väl medveten om de risker i såväl ekonomiskt som annat avseende, som de utsätta sig för genom sin underlåtenhet.

Under sådana förhållanden vilja vi hålla före, att det icke kan vara med Rikets bästa förenligt att driva en hel sockens befolkning till lagbrytare. Helt säkert är det något i Sveriges historia enastående, att i ett skolråds och en hälsovårdsnämnds händer lagts tvänget att föranstalta om åtal, ej mot enstaka lagöverträdare, utan mot det övervägande antalet familjefäder i en hel socken och även i flera fall mot sig själva.

Vi behöva väl icke framhålla, att resultatet härav icke kan bli gott. Hos den rättänkande måste de allvarligaste betänkligheter uppstå såväl med hänsyn till de moraliska som till de ekonomiska konsekvenserna av att en lag fasthålls ehuru den icke uppbäres av folkets mening.

Under kristiden med dess mångfald av lagar erhöll man ett avskräckande exempel på, varthän det kan leda, därest lagar finnas, vars nytta och nödvändighet ej inses av gemene man.

Sveriges folk är beryktat för sin respekt för lag, och synnerligen sorgligt vore, därest denna ej bleve bestående för framtiden. Men fara är, att detta begrepp kommer att utplånas, därest hälsovårdsnämnden alltfort skall vara nödsakad att föranstalta om åtal mot personer för förseelser, i vilka de icke finna något straffvärt.

Under åberopande av vad vi sålunda anfört och under vädjan, att vad som i denna skrift ej andragits men som talar för bifall till de åsikter, som däri framhållits, jämväl måtte tagas i beaktande, våga vi vördsamt och enträget anhålla, att ni, herrar riksdagsmän, använda allt edert inflytande därhän, att en sådan lagändring kommer till stånd under innevarande riksdag, att den nuvarande obligatoriska ympningsplikten helst helt borttages, men i allt fall att en sådan lättnad erhålles, att befrielse *kan* erhållas.

I en för riket väl så allvarlig sak — dess värnande mot främmande inkräktare — har icke ansetts nödigt med strängare bestämmelser än att vem som med intyg styrker sig äga allvarliga samvets- eller andra betänkligheter erhåller befrielse från krigstjänst i egentlig betydelse. Vi kunna icke finna, att ympningsplikten är viktigare än försvaret och därför ej heller, att den bör omgärdas med strängare bestämmelser.

Bjursås den 1 mars 1930.

Hälsovårdsnämnden i Bjursås:

Erik Lax.

Mats Andersson.

E. Sjöberg.

C. A. Lindgren.

Tysk A. Andersson.

Sven Tidstrand.

Häll Erik Andersson.

Undertecknade, vilka helt instämma i såväl skrivelsens syfte som i allo bestyrka de uppgifter, som däri andragits, få lika värdsamt och enträget an- hålla, att allt det inflytande, herrar riksdagsmän äga, måtte användas för önskad lagändring.

Bjursås som ovan.

Hj. Tideström,
kontraktspost.

H. Granath,
kamrerare.

Gustav Åslund,
förvaltare.

A. L. Tidstrand.

Gust. Schultzberg,
kassör.

Erik Hagman,
hemmansägare och fjär-
dingsman.

Harald Lissel,
landsfiskal och kommunalfullm. ordf.

Anders Hansson,
folkskollärare, lärarnes repr. i
skolrådet.

Joel Nordahl,
ordf. i Sv. Textilarbetareför-
bundets avd. 87 i Sägmyra.

Bil. 2.

Ledamoten av riksdagens andra kammare herr N. N.

Under senaste tinget vid härvarande häradsrätt fick man en grotesk bild av de avvita konsekvenser, till vilka nuvarande lagstiftning angående tvångsvaccinering kan leda. Ett 140-tal familjefäder från Bjursås stodo instämnda och bötfälldes för underlåten vaccinering av sina barn. Nya razzior förberedas i samma socken, och det råder intet tvivel om, att myndigheterna i andra socknar efter det skedda komma att följa exemplet. Då grundlagens bud, att »Konungen må ingens samvete tvinga eller tvinga låta» icke synes gälla samvetsbetänkligheter i fråga om att utsätta sina barn för vaccinationens obestridliga risker, och då motståndet mot tvångsvaccinationen växer sig allt starkare på skilda håll i världen, få undertecknade, valmän ur skilda politiska läger i Leksand, på det livligaste instämma i den opinionsyttring, som givits i denna fråga från Bjursås. Vi hemställa enträget, att ni, herr riksdagsman, under innevarande riksdag ville medverka till, att nya och tidsenligare lagbestämmelser angående vaccinationen måtte komma till stånd. Då från annat håll frågan väckts och alltså kommer inför årets riksdag, förvänta vi, att ni använder allt edert inflytande för att en lagändring i förevarande syfte snarast måtte ske.

Leksand i februari 1930.

<i>Vilhelm Anrep,</i> häradsbövding.	<i>Märta Bergfors,</i> rektorska.	<i>Aug. Berglund,</i> bankkamrer.
<i>Erik Björkman,</i> landstingsman.	<i>Liss L. Carlsson,</i> hemmansägare.	<i>L. O. Danielsson,</i> landstingsman.
<i>Rikard Eronn,</i> landstingsman.	<i>Oscar Gerdén,</i> apotekare.	<i>Per Johannes,</i> folkskollärare.
<i>A. Lekselius,</i> pastor.	<i>Olov Lindén,</i> kakelugnsmakare.	<i>A. Linder,</i> f. överlärare.
<i>Georg Lundmark,</i> distriktslantmätare	<i>Per Marits,</i> kommunalnämndsordf.	<i>Anders More,</i> folkskollärare.
<i>Erik Siljedal,</i> nämndeman.	<i>Vilhelm Sundell,</i> apotekare.	<i>Richard Wester,</i> stationsmästare.
	<i>And. Wästgårds,</i> kommunalfullmäktig.	